

Tvůrčí myšlení ve výuce klavíru – nová inspirace v rozvíjení talentu interpreta-klavíristy

Na pultech odborných knihkupectví se právě objevila kniha, jejíž název vyjadřuje základní kodex každého klavíristy-koncertního umělce, pedagoga, studenta či malého klavíristy. Titul **Slyšet a myslet u klavíru** s podtitulem **Práce na rozvoji talentu interpreta-klavíristy** je vyslovením smyslu a podstaty tvůrčího myšlení ve všech aspektech klavírního interpretačního umění. Problematika rozkrýví, ohodnotí, budování, smysluplného rozvíjení a zrání talentu je jak pro hudební interpretační proces, tak pro didaktiku a metodiku klavírní hry velmi aktuálním tématem. Autorka MgA. Libuše Tichá, Ph.D., je zkušená a všestranná klavírní pedagog a jako zakládající osobnost nástrojové pedagogiky na katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze má možnost pohlížet na tuto problematiku z mnoha zorných úhlů a klást si četné otázky, týkající se jak obecných zákonitostí rozvoje hudebních schopností, tak specifík klavírní hry a myšlení.

Koncepci své knihy rozložila autorka do devíti kapitol, v nichž směřuje od teoretických východisek dané problematiky ke specifikaci klavírního myšlení jako jedinečného způsobu myšlení hudebního. Systematicky sleduje cíl své studie – zmapovat proces práce s talentem od antropologických předpokladů ke stavu rozvinutého klavírního myšlení, které je základem interpretačního umění. Rozkrývá zákonitosti procesu zvukové realizace psaného hudebního textu, prostoru mezi danou partiturou a jejím hudebním obrazem, prostoru, ve kterém se pohybují klavírní interpret a pedagog. Záměrem je rozšířit teoretické poznání průniku zápisu a jeho zvukového obrazu, jenž je realizován v klavírním interpretačním výkonu. Brilantní forma práce je vystavěna na bázi jakési pomyslné osy spojující koncepci rozvoje hudebních schopností v jednotlivých časových etapách vývoje člověka až k definici a vymezení pojmu *klavírní myšlení*.

Kapitola první *Hudební talent* je náhledem psychologickým, pedagogickým a hudebně teoretickým na talent jako na aktivního činitele interpretačního procesu. Autorka vymezuje zjevné, leč neměřitelné pojmy *nadání – talent – genialita*, obhajuje synergické souznění vlivu dědičnosti, prostředí a výchovy na rozvoj talentu, péči o něj definuje jako nedílnou součást hudebního

interpretačního umění. V kapitole *Rozvoj hudebních schopností dítěte jako součást jeho růstu od narození* zvolila L. Tichá za východisko teoretický spis J. Piageta a B. Inhelderové *Psychologie dítěte*, který zobrazuje vývoj lidské psychiky ve věkem daném časovém rozmezí. Na této bázi v souladu se svými cíli a záměry vytvořila strukturu jednotlivých vývojových etap, k nimž pak adekvátně přiřazuje zkoumané etapy vývoje hudebních schopností a dovedností. Jednotlivé etapy vývoje jsou pojednány z pozice klavírního pedagoga a jsou východiskem k veškerým dalším didaktickým záměrům, výzkumům a tvrzením.

Následujících šest kapitol tvoří cestu, vedoucí od výše zmíněného teoretického a systémového základu k výsledné definici pojmu klavírní myšlení. V kapitole *Specifika klavírní hry* předkládá autorka zvláštnosti a jedinečnosti nástroje a snaží se uchopit komplex psychických a fyzických požadavků kladených na klavíristu. Zde velmi oceňují stálou přítomnost hledání a definování smyslu každého tvrzení směrem k uměleckému, interpretačnímu, a tím i didaktickému cíli. Kapitola nazvaná *Počátky klavírního vyučování* je vzhledem k tématu práce velmi důležitým momentem – zde autorka na bázi studia existujícího výzkumu zakládá svou teorii diagnostiky hudebního talentu a dispozic ke klavírní hře. Kapitola *Interpretační výkon jako výklad hudebního díla* je mapováním cesty klavírního interpreta a pedagoga, která počíná četbou notového zápisu a vede přes budování, zrání a krystalizaci představy až k zvukové realizaci klavírní partitury – k uměleckému interpretačnímu výkonu. Autorka vymezuje pojem interpretace a přes problematiku práce s partiturou směřuje až k otázkám historicky poučené interpretace v kontextu s pedagogickým uchopením tématu. Kapitoly *Klavírní tón* a *Klavírní technika* jsou věnovány specifické problematice práce na nástroji. L. Tichá vychází z historických názorů a obecných zásad dané problematiky a směřuje k interpretační a pedagogické tvůrčí současnosti. Zajímavý je exkurz do současného stavu počátečního klavírního vyučování v českých zemích. Pedagogická praxe (jak v oblasti výuky dětí a dospívajících na ZUŠ a hudebním gymnáziu, tak v oblasti výuky nástrojové hry a klavírní metodiky na Pedagogické fakultě UK) vybavila L. Tichou

zkušenostmi a pro danou práci i velmi podnětnými výsledky. Zpracovaná tematika je zde proto poučeným komplexním náhledem na metody, jejichž výběr je vždy poměřován cílem výuky. K těmto kapitolám pak autorka přiřazuje pojednání o *Cvičení*, kde smysluplné metody poznání, osvojení a zapamatování partitury jako základního předpokladu umělecké interpretace nastoluje v souladu se současnými sociálními a psychologickými výzkumy.

Práce kulminuje kapitolou, jež nese název *Klavírní myšlení*. Autorka terminologicky ukotvuje, definuje a v rámci výsledků své výzkumné práce popisuje specifické atributy tohoto jevu. Dle jejího názoru, se kterým se plně ztotožňuji, vykrytalizoval jako samostatná forma myšlení hudebního. Vnímání sluchové, vizuální a senzomotorické je v diagnostice klavírního myšlení definováno jako syntéza umožňující komplexní představu, a tím realizaci klavírního díla. V současné době je rozvíjen výzkum synestetického vnímání jako tvůrčí metody umělecké výchovy a uměleckého vnímání. Závěry L. Tiché pro oblast klavírního myšlení jsou plně v souladu se zatím minimálně prozkoumanými didaktickými možnostmi synestézie, která umožňuje syntézu výše zmíněných složek vnímání a představ přenést do dimenze specifického komplexního uměleckého vnímání a pocítování.

Autorka knihy *Slyšet a myslet u klavíru* navazuje na nejnovější výzkumy v dané oblasti a přináší výsledky, které jsou podstatné pro další vývoj a poznání klavírní pedagogiky a klavírního interpretačního umění. V oblasti specifických aspektů klavírního myšlení je vlivem této práce otevřen prostor pro další otázky a hledání odpovědí na ně. To je v současné době poklesu prestiže a zpochybnutí smyslu uměleckého vzdělávání na školách a společenskou afinitou k povrchnosti v oblasti uměleckého vnímání výsostně aktuální. L. Tichá hovoří krásným, ušlechtilým jazykem a přitom se velmi výstižně a přesně vyjadřuje i v oblastech, které jsou procesuální a z umělecké, kreativní podstaty zkoumaného jevu obtížně uchopitelné.

Tato kniha je vynikajícím studijním materiálem a metodickým rádcem pro současné i budoucí učitele klavírní hry a je zajímavým motivačním činitelem k tvůrčí pedagogické i umělecké práci klavírního interpreta.

TICHÁ, L. *Slyšet a myslet u klavíru*. Praha : AMU, 2009. ISBN 978-80-7331-151-3.

Jana Palkovská